

Erdélyi Z. János

Az érclovas újra hadba száll

Marosi Lajos: Vakmerőséggel határos

Szentpétervár szimbóluma az érclovas. Vannak, akik bronzlovasként vagy rézlovasként ismerik, ám ez csupán fordítási megközelítés kérdése. Ez az érclovas látható – új példát említve – az orosz költészet avatott ismerője és fordítója, Marosi Lajos legújabb kötete címlapján. Alatta a cím: „*Vakmerőséggel határos*”. A kifejezés érdekes eredete megtalálható a könyvben. További érdekessége viszont, hogy ezt a megállapítást jelen kötet szerzője magára a műfordításra is érvényesnek tekinti.

Először azonban – mint új könyvet kézbe vevő kíváncsi olvasók – nézzük, mit is tartalmaz ez a kiadás. Nos, tíz orosz (és egy német!) költő 51 versének eredetijét és magyar fordítását. A költők a tizennyolcadik és huszonegyedik század által határolt korszak szülöttei és alkotói. (Hogy a német vers, vagyis Heinrich Heine *Warum sind denn die Rosen so blaß* című költeménye hogyan került a kötetbe, arra a fordító magyarázatot ad műhelymunkája ismertetésében.)

Egytől egyig mindegyik nagy név. Az összeválogatott darabok nagyobb részt maguk is híres versek, ismert költemények. (Kiragadott példaként hadd említsem Puskin Anyeginjének talán legismertebb részét, Tatjána levelét Anyeginhez. Ez a részlet is az a bizonyos „örökzöld”, melyet az oroszról fordítók afféle „próbakőnek” tekintenek, akárcsak a németből fordítók Rainer Maria Rilke „Őszi nap” című versét, amelynek immár több tucatnyi magyar átültetése létezik. Ugyanígy említhető Szergej Jeszenyin „Sagané” című költeménye is, mely ugyancsak szerepel Marosi Lajos jelen kötetében.) Ám a könyv legnagyobb fordítói ajándéka Puskin „Az érclovas” című terjedelmes elbeszélő költeménye. Ennek a műnek is vannak magyar előzményei. Olyan fordítók keze alól került ki, mint Radó György, Kormos István és Galgóczy Árpád, s amelynek legelhíresültebb fordítása hosszú ideig kétségtelenül Áprily Lajosé volt. Ebbe a tiszteletet parancsoló sorba áll most be új, nagyszerű fordításával Marosi Lajos.

A költők és a versek száma persze nem sokat mond. Ezek alapján nevezhetnők a kötetet antológiának (sőt, az egy német kivételt leszámítva orosz versek antológiájának), nevezhetjük egyszerűen fordításkötetnek, s még nyilván található volna rá több, valójában semmitmondó „besorolás". No de már az első belelapozásnál rájövünk, hogy itt többről van szó. Nemcsak az eredeti és a magyarított szövegekkel találkozunk (ettől nyugodtan lehetne kétnyelvű fordításkötet), de számos esetben a fordítások megszületésének műhelytitkaival is. Igazából ez teszi érdekessé a művet. Ennek alapján akár a „publikált műhelymunka" alcímet is adhatta volna a szerző-fordító. Ő azonban így nevezi a gyűjteményt: kétnyelvű verseskönyv és fordítói napló.

Nos, a fordítói napló egyszersmind érdekes adalék a szerző műfordítói tevékenységének megismeréséhez. Marosi Lajos leginkább orosz versek fordítójaként ismert. A „pályázatok adták alám a lovat" című fejezetből viszont kiderül, hogy kezdetben különböző pályázatok révén (Magyar Televízió, Országos Idegennyelvű Könyvtár) különböző nyelvekről (orosz, francia, spanyol, lengyel és angol) fordított verseket. A pályázatok zsűrijeinek szakszerű véleménye nagyban hozzájárult a műfordítói készség továbbfejlesztéséhez és az egyéni fordítói hang elsajátításához. (Ismert tény, hogy sok fordításról nemcsak az eredeti szerző kiléte derül ki, de ugyanakkor a fordítóé is felismerhető.) Mivel Marosi nem volt mindegyik nyelv ismeretének birtokában, kiváló példákat láthatunk a kötetben arra nézve, mennyire nehéz „csak" nyersfordítás alapján dolgozni.

Maga a fordítói napló furcsa módon egy egész fejezetet szentel Vlagyimir Viszockij vereseinek, pontosabban a versek fordítása kapcsán felmerült fordítói problémáknak, noha a kötetben egyetlen teljes Viszockij-fordítás sem szerepel. Ennek magyarázata abban rejlik, hogy a szerző immár húsz esztendeje fordítja Viszockij verseit, s ezekből 160 fordítás meg is jelent kötetben 2018-ban „*Zavarni néha még fogok*" címmel. Az említett fejezet eme fordításgyűjteménynek szakmai tapasztalataiból tartalmaz válogatást. Annak, hogy a „*Vakmerőséggel határos*" című kötetben Viszockijtól csak fordítástöredékek találhatók, egyszerű oka van. Annak idején a kiadás jogát az említett kötetben megjelent versekre sikerült megszerezni, s az újabb közléshez meg kellett volna ismételni a rendkívül körülményes és rengeteg időt igénylő eljárást. Ennek elkerülése végett a kötetben található teljes versek olyan régi költőktől származnak, akikkel kapcsolatban már nem áll fenn szerzői jogi probléma. Egyetlen kivételként említendő a kortárs Leonyid Volodarszkij, aki a fordítóhoz fűződő személyes barátság miatt adta meg a jogokat.

A „*Vakmerőséggel határos*” címet viselő kötet már megjelenésével is tekintélyt sugároz. Formátuma A4-es, vagyis nagyalakú, a borító alapszíne mélykék, amelyből a címoldalon fehér sziluettként emelkedik ki a ismert lovas szobor. Jó kézbe venni, s ugyanilyen jó olvasni.

Nagyszerű olvasmány és „segédlet” a verset kedvelők, az orosz verseket kedvelők és a műfordítás iránt érdeklődők számára.

Marosi Lajos: Vakmerőséggel határos

A könyv a Pytheas Könyvmanufaktúra műhelyében készült 2022-ben.

Megtalálható az Országos Széchényi Könyvtárban, Az Országos Idegennyelvű Könyvtárban, a Központi Statisztikai Hivatal könyvtárában, valamint a szerzőnél (marosi.lajos001@gmail.com)